

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תתצ

ערב שבת קודש

פרשת ואתחנן / נחמו

י"ב במנחם-אב ה'תשע"א

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעלידי

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

אלו (לאחרי תשעה באב), מרכיבם בשידוכין והתונות בישראל (ובפרט שזה בא לאחרי ההפסק בעניינים אלו ב'שלושת השבועות')¹².
"...ידוע מנהג ישראל שמחמישה-עשר-באב ואילך, מברכים איש את רעהו בברכת 'כתיבה וחתימה (וגמר חתימה) טובה', וכמרומו במזלו של חודש מנחם-אב, מזל אריה... - ראשי תיבות 'אלול, ראש-השנה, יום-הכיפורים, הושענא-רבה', היינו, שבחודש מנחם-אב נרמז גמר ושלמות החתימה טובה בה'פתקא טבא' דהושענא-רבה"¹³.

(12) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.
(13) שם עמ' 770, וראה גם בעמ' 725 הערה 63. בע"פ היה הרבי מקדים ומברך, כגון בשיחת י"ג מנ"א תשל"ט. וכן בסיום המאמר דכ"ג מנ"א תשכ"ח ('ספר המאמרים - מלוקט' ח"ה עמ' שמו, ומצויין שם ללקוטי-שיחות ח"ד עמ' 1163 בהערה, שבכ' מנ"א מתחלת - בנוגע לכמה עניינים - ההכנה לראש-השנה). **בכתב** - בדרך-כלל היה מאחל רק מיום א' דר"ח אלול, אך היו יוצאים-מ"מ-הכלל ('אוצר מנהגי חב"ד', אלול-תשרי, עמ' ב-יג. וראה 'בית חיינו' גיליון 99 עמ' 14).

על הימים לעסוק בתורה, יוסיף חיים על חייו"⁹.
"כדאי שיעשו בכל מקום ומקום התוועדות גדולה בשמחה גדולה¹⁰: לקבץ יהודים - אנשים, נשים וטף, ולדבר דברי תורה, ומה טוב - לעשות 'סיום' מסכת¹¹, ולתת לצדקה, ולקבל החלטות טובות להוסיף בכל ענייני תורה ומצוות ובכל עניינים טובים.
"ובהדגשה - התוועדות מתוך שמחה וטוב לבב, בהתאם לכך ש'לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב', עד לשמחה הכי גדולה, בדוגמת שמחת נישואין... ובפרט על-פי מנהג ישראל שבימים

(9) ובמיוחד להוסיף בשיעורי תורה ברבים, לייסד חדשים ולחזק ולהרחיב את השיעורים הקיימים - 'התוועדות' תש"ג ח"ג עמ' 124.
(10) באופן של 'משתה ושמחה', אכילה ושתייה, ועד לסעודה ממש ('התוועדות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, עיי"ש).
(11) "ובזה גופא - קדימה לסיום שבו מדובר מעלת היום דחמשה-עשר באב... סיום מסכת תענית... 'דבר בעתו מה טוב' - שיחת ליל ט"ו באב ה'תשמ"ז בתחילתה, 'תורת מנחם - התוועדות' תשמ"ז ח"ד עמ' 220.

ליזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ואתחנן

י"ג במנחם-אב, שבת נחמו

בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם התחנן'.¹ החשבון-צדק שעל כל אחד ואחד לעשות בקשר ללימוד התורה, נתינת הצדקה וכללות המצוות במשך כל השנה, מתחיל משבת נחמו.² בעת קריאת עשרת-הדיברות עומד הקהל, ופניו אל ספר-התורה.³ קוראים את עשרת-הדיברות ב'טעם העליון'.⁴ פרקי אבות - פרק ד.

יום שני

חמישה-עשר באב

סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה - יום ראשון בלילה, אור ליום שני, כל הלילה. אין אומרים תחנון, גם לא במנחה שלפניו, ואין

1) שו"ע אדה"ז סי' תצד סי"א. בכף החיים (סי' ס"א ס"ק לה) דן אודות החשש בקריאת פסוק 'שמעו פעמיים בשמ"ת משום 'האומר: 'שמעו, שמעו' (בשו"ע אדה"ז שם ס"ח), והביא מס' מאמר מרדכי ודברי מנחם, שאין לחוש כיוון שקריאתו מוכחת עליו שכופל כל הפסוקים. וכ"כ בס' עוד יוסף חי פ' ויגש. 2) ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמ' 582. 3) ספר-המנהגים עמ' 31. 4) לוח כולל-חב"ד פ' יתרו, כדעה האחרונה בשו"ע אדה"ז שם. אדה"ז היה קורא את עשרת הדיברות דפ' ואתחנן בנוסח טעמים מיוחד, שונה מזה של הקריאה בכל השנה ואף מזה של עשה"ד דפ' יתרו, וכן נהגו גם כל בניו. הוא לימד זאת להרה"ק הרב"ש בן הצמח-צדק, שלימד זאת להרה"ק הרז"א אחי כ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע (לקוטי-דברי-חיים ח"ב עמ' 459. וראה תולדות אדה"ז ח"ד עמ' 1070).

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ב במנחם-אב ה'תשע"א - י"ט במנחם-אב ה'תשע"א

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ב במנ"א	הלי מעשר שני ונטע רבעי פרק ב-ד.	הלי מכירה פרק כח.	מל"ת קנ. קנא.
ש"ק	י"ג במנ"א	פרק ה-ז.	פרק כט.	מל"ת קמא. קמב. קמג.
א'	י"ד במנ"א	פרק ח-י.	פרק ל.	מ"ע קיט.
ב'	ט"ו במנ"א	פרק יא. הלי בכורים.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי זכיה ומתנה.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קלא. קכה.
ג'	ט"ז במנ"א	פרק ג-ה.	פרק ב.	מל"ת קמט*. מ"ע קלב.
ד'	י"ז במנ"א	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע קלג. קמג. קמד.
ה'	י"ח במנ"א	פרק ט-יא.	פרק ד.	מ"ע פ. פא.
ו'	י"ט במנ"א	פרק יב. הלי שמיטה ויובל.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק ה.	מ"ע פב. קלה. מל"ת רכ. רכא. רכב.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', י"ב במנחם-אב	3:47	4:44	5:08	6:10	9:22	12:46	1:19	7:28.4	7:54
ש"ק, י"ג במנחם-אב	3:48	4:45	5:09	6:11	9:23	12:45	1:19	7:27.4	7:53
א', י"ד במנחם-אב	3:49	4:46	5:10	6:11	9:23	12:45	1:19	7:26.4	7:52
ב', ט"ו במנחם-אב	3:51	4:47	5:11	6:12	9:23	12:45	1:18	7:25.4	7:51
ג', ט"ז במנחם-אב	3:52	4:48	5:11	6:13	9:23	12:45	1:18	7:24.3	7:50
ד', י"ז במנחם-אב	3:53	4:49	5:12	6:13	9:23	12:45	1:18	7:23.3	7:49
ה', י"ח במנחם-אב	3:54	4:49	5:13	6:14	9:24	12:45	1:18	7:22.2	7:47
ו', י"ט במנחם-אב	3:55	4:50	5:14	6:14	9:24	12:44	1:17	7:21.1	7:46

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות. ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין. *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת ואתחנן / נחמו	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ואתחנן / נחמו	6:51	8:04	7:06	8:07	6:58	8:07	7:08	8:06
עקב	6:43	7:56	6:59	7:59	6:51	7:59	7:00	7:58

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעלייד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

מתענים אפילו חתן ביום חופתו.⁵ בנוגע לימים אלו כתב הרבי: "על-פי מנהג ישראל, אשר תורה היא, לקדש הלכנה דווקא במוצאי תשעה באב... הרי הזמן גרמא לחדש ההתעוררות להחלטות טובות בכל ענייני תשובה והתורה ומצוותיה, שהן המבטלות סיבת הגלות... וכיוון שגדול כוח החלטות הנעשות בציבור - לקבלן בהתאסף רבים יחד בהתוועדות שמחה, שמחה באמירת דברי תורה, שהיא המשמחת לב ועיניים מאירה, ושמחה פורצת גדר והגבלה בלימוד התורה והידור בקיום מצוותיה, התוועדויות בפרט ביומין זכאין הסמוכין לט' באב, ועל-כל פנים: בחמישה-עשר באב, ובשבת 'שלו' שלאחריו, ובשבת שלאחריה, שבת מברכים דחודש אלול, חודש החשבון (והתשלומין) דימות שנה זו. ובשלוש פעמים הווי חזקה - חזקת תורה ומצוותיה ומתוך שמחה וטוב לכב תמיד כל הימים".⁶

כל אחד מישראל צריך לעשות כל התלוי בו, (כדין שמיד בתחילת ובראשית היום (וכל היום כולו) יהיה ניכר ש"לא היו ימים טובים לישראל כחמישה-עשר באב", כמבואר עניינו גם בהלכה, שמיום זה ואילך צריכה להיות הוספה בלימוד התורה וכו".⁷

כדאי ונכון לפרסם ולהכריז בכל מקום את הוראת חז"ל⁸ ש"מחמישה-עשר באב ואילך - דמוסיף לילות

5) לוח כולל-חב"ד, ע"פ סידור אדה"ז לפני "למנצח... יענך", ומג"א סי' תקע"ג ס"ק א. 6) ממכתב (כללי-פרטי) מוצאי ת"ב ה'תשד"מ (באותה שנה, ובעוד שנים שחל ר"ה שלהן - ובחול"ל כל חגי תשרי - בימי ה'ו, הדגיש הרבי פעמים רבות את מעלת ה'חזקה"), לקוטי-שיחות כרך לט עמ' 229. 7) 'התוועדויות' תשמ"ט ח"ד עמ' 157, 412, 415. 8) תענית לא,א ובפירוש"י. רמ"א יו"ד רמו סעיף כ"ג, מג"א או"ח רלח ס"ק א.

"כתר שם טוב עולה על גביהן"

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם, שנאמר: מכל מלמדי השכלתי כי עדותיך שיחה לי (פרק ד משנה א). שלושה כתרים הן, כתר תורה כתר כהונה וכתר מלכות, וכתר שם טוב עולה על גביהן (שם, משנה יג)

"מכל מלמדי השכלתי" - הלימוד מכל אדם מוסיף לא רק בחכמה ("איזהו חכם"), אלא גם בכוח המשכיל ("השכלתי"), שהוא שורש ומקור השכל.
 "כי עדותיך" - במסירת עדות לא נוגע מעמדו ומצבו של העד אלא תוכן דבריו. אף כאן: יש ללמוד מכל אדם, יהיה מי שיהיה.
 "שיחה לי" - הלימוד יכול וצריך להיות גם משיחה בעלמא, על-דרך מאמר רז"ל, "שיחת חולין של תלמידי-חכמים צריכה לימוד". ודוגמתו בכל יהודי, שהוא בבחינת 'תלמיד חכם', ככתוב "וכל בניך לימודי ה'".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת קרח תשמ"ח - בלתי מוגה. התוועדות תשמ"ח כרך ג, עמ' 554)

הפירוש ד"איזהו חכם" הוא - "שראוי שיתהלל בחכמתו". ויש לדקדק בזה: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב, "אל יתהלל חכם בחכמתו גו' הגיבור בגבורתו גו' עשיר בעושרו"?
 והביאור: הפסוק ממשיך "כי אם בזאת יתהלל המתהלל, השכל וידוע אותי", כלומר: כשהמטרה היא "השכל וידוע אותי", אזי "יתהלל המתהלל" גם במעלות של חכמה גבורה ועושר, שכן כל עניינם אינו אלא למען "השכל וידוע אותי". ואף כאן: "איזהו חכם, שראוי שיתהלל בחכמתו", שכן כל מטרת החכמה היא "השכל וידוע אותי".
 והדבר מודגש בסיום הכתוב - "כי עדותיך שיחה לי": תכלית החכמה ("מכל מלמדי השכלתי") אינה אלא בשביל "עדותיך", על-דרך "השכל וידוע אותי". ומזה מובן גם לגבי גבורה ועושר, שאינם אלא בשביל ענייני קדושה, תורה ומצוותיה, "עדותיך".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תבוא תשמ"ו - בלתי מוגה. התוועדות תשמ"ו כרך ד, עמ' 385)

"כתר שם טוב" מצד עצמו הוא עניין חיצוני, ולמשה מ"כתר תורה, כתר כהונה, וכתר מלכות", ועד כדי כך, שהתנא מונה "שלושה כתרים" (תורה כהונה ומלכות) בלבד. ואף-על-פי-כן, בהיותו על גביהן, הרי הוא "עולה על גביהן", למעלה מג' הכתרים.
 וההסברה בזה: "כתר תורה, כתר כהונה, כתר מלכות" - עם היות שגם בהם ישנו עניין של הליכה מדרגא לדרגא (ולא באופן של עמידה בלבד),
 - כתר תורה: לימוד התורה באופן של "לאפשה לה". כתר כהונה: "לעמוד לפני ה' לשרתו", שעמידה זו להיותה "לפני ה'", הרי היא בוודאי באופן של הילוך. וכתר מלכות: להיותו "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", עם כל הרחבות של עניין המלוכה, הרי זה בודאי באופן של הליכה -
 מכל מקום, מודגש בהם בעיקר הנתונה מלמעלה, ולא כל כך מעלת העבודה בכוח עצמו, מה שאין כן "כתר שם טוב", שכל ענינו הוא עבודה בכוח עצמו - הרי הוא "עולה על גביהן".

(התוועדות תשמ"ח כרך ד, עמ' 321)

בקשת משה תתמלא לעתיד

מהי ההוראה הנצחית מתפילת משה להיכנס לארץ? • להרבות בתפילות ולבקש שוב ושוב - "עד מתי"... • גם לאחר שאמר לו הקב"ה "אל תוסף דבר אלי" המשיך משה רבינו להתפלל - שכן "כל מה שבעל-הבית אומר לך עשה, חוץ מצא"..." • בהיותו רועה נאמן לא התכוון משה להשאיר את דורו במדבר, אלא ביקש להיכנס לארץ עם כל ישראל • שמחת חמישה-עשר באב אחר הגאולה תהיה למעלה מפורים ושמחת-תורה • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. על-פי הכלל שהתורה היא נצחית¹ ותורה מלשון הוראה², כל העניינים בתורה הם נצחיים לעולם ועד, ונותנים הוראות נצחיות לבני-ישראל בכל זמן ובכל מקום - מתעוררת השאלה: מהי ההוראה נצחית מ"ואתחנן אל ה'", תפילת משה לקב"ה להיכנס לארץ, תפילה ובקשה שלא נתקיימה אז, ובמילא הרי זה לכאורה בגדר ד"מאי דהוה הוה"³?

והביאור בזה: מובן ופשוט שתפילתו של משה קיימת כל הזמן בתוקף ובודאי אף תקינים, במכל שכן מתפילתו של כל צדיק וּבמכל שכן מזה ש"צדיק גוזר והקב"ה מקיים"⁴, על אחת כמה וכמה תפילתו של משה רבינו (שאפילו מעשה ידיו הם נצחיים⁵, על אחת כמה וכמה תפילתו לה'), ובפרט שגם הפלל על זה תקט"ו (כמניין "ואתחנן")

(6) דב"ר פי"א, י.
 (7) מגלה עמוקות אופן קפה (הובא בליקוט ראובני פ' ואתחנן). אלשיך. אוה"ח ועוד ריש פ' ואתחנן. שערי תשובה לארהאמ"צ ח"ב חינוך בתחלתו. אוה"ת ואתחנן ע' סה. צג. ב"דא. ועוד.
 (8) ראה שמור"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. ועוד.

(1) תניא רפי"ז. ובכ"מ.
 (2) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ועוד.
 (3) לשון חז"ל - פסחים קח, א. ועוד.
 (4) תנחומא וירא יט. וראה שבת נט, ב.
 (5) סוטה ט, סע"א.

שאינן אחריה גלות⁹, ובכנין בית המקדש השלישי, בית נצח¹⁰.

ומכל האמור יוצא, שתפילתו של משה קיימת לעולם ופועלת פעולתה, רק לא בזמן ההוא, אלא לאחר זמן - כשתבוא הגאולה נצחית, ומשה - גואל ראשון הוא גואל אחרון - מכניס את כל בני־ישראל לארץ־ישראל.

ב. על־פי זה תובן גם מהי ההוראה הנצחית מהנוכח לעיל בכל הדורות:

משה התחיל תפילתו באמר¹¹ "אתה החילות להראות את עבדך - פתח להיות עומד ומתפלל"¹², זאת אומרת ש"אף־על־פי שנגזרה גזירה [שמשה לא יכנס לארץ־ישראל], אמר לו, ממך למדתי שאמרת לי ועתה הניחה לי וכי תופס הייתי כך אלא לפתוח פתח שבי היה תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו"¹², "אתה אין מי שימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גזירתך"¹².

שכן, היות שמדובר אודות הכניסה לארץ־ישראל והבאת הגאולה שלימה לכל בני־ישראל - הנה הגם שידע על הגזירה, המשיך משה לעשות כל התלוי בו להתפלל, ועוד הפעם ועוד הפעם, עד - להתפלל תקט"ו תפילות [או תפילה שחודרת דרך כל הט"ו פעמים ת"ק דרגות דסדר השתלשלות, בין רקיע לרקיע מהשבעה רקיעים ובין רקיע לארץ¹³] - שמא זה יפעל שהקב"ה יבטל גזירתו ויתן לו להכניס בני־ישראל לארץ־ישראל.

יתירה מזה: אפילו לאחר שאמר לו הקב"ה "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה"¹⁴ - הרי ספק גדול אם משה קיבל זאת כביכול, שכן, הכלל הוא ש"כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא"¹⁵, הנה אפילו כשהבעל הבית האמיתי (הקב"ה) מצוה על משה

"צא", "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה" - מסתבר לומר, שמשה מסר את נפשו והמשיך לבקש ולהתפלל להיכנס לארץ־ישראל [וביחד עם זה כפשוט, שזה לא יזיק ח"ו ליהודי אחר, יהושע בן נון, שהועידו הקב"ה עוד לפני־כן להכניס את בני־ישראל לארץ־ישראל]; ואפילו היה בידי משה לפעול על־ידי תפילתו להיכנס לארץ־ישראל (ובודאי יכול היה לפעול זאת, במכל שכן מתפילת כל צדיק כנ"ל) - הרי להיותו רועה ישראל אמיתי, ורבי אמיתי, מלמד תורה לישראל אמיתי - אינו יוצא מהגלות בהשאירו שם את תלמידיו (כפי שהדין הוא, ש"תלמיד שגלה כו' מגלין רבו עמו"¹⁶), אלא שלימות הגאולה שלו מתבטאת כאשר ביחד איתו נגאלים כל תלמידיו¹⁷ (במכל שכן מהקצה ההפכי, ש"הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו"), ובמילא מובן, שתפילת משה להיכנס לארץ־ישראל כללה בתוכה, שגם בני־ישראל שבדורו (דור דיעה), דור המדבר, יכנסו איתו לארץ־ישראל בגאולה השלימה.

ומכאן ישנו גם הלימוד לדורות - בנוגע לאתפשותות דמשה בכל דור ודור¹⁸, עד משה שבדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ועל דרך זה בנוגע לבחינת משה שישנו בכל יהודי¹⁹ - שמבלי הבט על התפילות ובקשות שהיו עד עתה, צריכים עוד פעם ושוב להתפלל ולבקש מהקב"ה "עד מתי"²⁰... והדבר בטוח שהתפילה ובקשה מתקיימים, ותיכף ומיד ממש - ובאופן ד"מתנת חנם" ("ואתחנן", "אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם"²¹), שלא בערך להעבודה - באה הגאולה האמיתית והשלימה על־ידי משיח צדקנו, "גואל ראשון הוא גואל אחרון", וכל בני־ישראל הולכים לארץ־ישראל בגאולה הנצחית, ויורד למטה בית המקדש השלישי שעומד מוכן ובנוי למעלה²².

ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום (ד,ז)

בזוהר מבואר הפסוק כך: הדבקות בקב"ה וההתבטלות אליו יתברך אינה ממעטת את חיותו של האדם, אלא להפך - היא מביאה חיים אמיתיים. ככתוב (משלי יט) "יראת ה' לחיים". היינו, שככל שתגדל יראתו וביטולו של האדם, יתרבה שפע חיותו.

באותו עניין אומר הרב המגיד ממזריטש:

מדוע חיים המלאכים חיים נצחיים? - כי יש בהם יותר יראת־שמים.

(סדור עם דא"ח עמ' 164)

כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרבים אליו כה' אלקנו (ז,ד)

"אלוקים" - רומז לשבעים השרים שלמעלה, שדרכם עוברת ההשפעה לשבעים האומות (אלוקים מלשון שר ומושל).

"מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו" - אין אף אומה אחת הקרובה לשר שלה "כה' אלוקינו" - כמו שהקב"ה קרוב לעמו ישראל.

(אור תורה עמ' נא)

ועשיתם לכם פסל תמונת כל (ז,כג)

באחת מדרשותיו של הרב רבי לוי־יצחק שניאורסון נ"ע (אביו של כ"ק אדמו"ר) נגד שיטת הקומוניזם, שחרתה על דגלה את האחדות והשוויון - אמר:

"כל" רומז לאחדות, ככתוב (דה"א כט) "כי כל בשמים ובארץ", ותרגם "דאחיד בשמיא בארעא". "ועשיתם לכם פסל תמונת כל" - אל תעשו עבודה זרה מ'כל', מעניין האחדות.

(מפי השמועה)

כי ה' אלוקיך אש אוכלה הוא (ז,כד)

אש אינה מאירה אלא על־ידי פתילה או עצים, שכן טבע האש להסתלק למעלה, לשורשה, ויש צורך בפתילה שתחזיק אותה למטה. הוא הדין לאור האלוקי שמחיה את הבריאה: האור רוצה לחזור לשורשו, וה'פתילה' שמחזיקה את האור בעולם הזה היא - התורה ומעשים הטובים של בני־ישראל.

וכשם שהפתילה חייבת להיות ראויה ומוכשרת להתאכל באש ("אש אוכלה"), כן אין אור ה' נאחו יפה ושורה בנפש האדם אלא כאשר עסק התורה והמצווה חדור בביטול ובכלות הנפש אליו יתברך.

(לקוטי תורה ויקרא עמ' כה)

אתה הראת לדעת... אין עוד מלבדו (ז,לה)

אדמו"ר הזקן נעצר ונלקח למאסר בפטרבורג באסרו חגי־הסוכות תקנ"ט. יום לפני מאסרו, בשמחת תורה, אמר הרבי:

"אתה" - עצמות אין־סוף, "הראת לדעת" - הראת שעל אדם לשבור את עצמו ('לדעת' מלשון שבירה, כמו 'ויודע בהם את אנשי סוכות'), כדי שהכול יראו ש"אין עוד מלבדו".

(לקוטי דיבורים ד עמ' 1498)

9) ראה מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר - פסחים קטז, ב.

10) זח"א כח, א. ח"ג רכא, א.

11) ואתחנן ג, כד.

12) פרש"י שם.

13) אוה"ת ואתחנן ס"ע קיג, ע"פ תוד"ה ורגלי - חגיגה יג, א.

14) ואתחנן ג, כו.

15) פסחים פו, ב. ועוד.

16) רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"א.

17) וראה דב"ד פ"ב, ט.

18) זח"ג רעג, א.

19) תניא רפמ"ב.

20) ראה לקו"ש ח"ל ע' 182 ואילך. וש"נ.

21) פרש"י ר"פ ואתחנן.

22) ראה רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

פרשת ואתחנן

אתה החילות להראות את עבדך את גדלך... אעברה נא (ג,כד-כה)

מבואר בחסידות שכשם שקריעת ים-סוף היתה הכנה למתן תורה, כן גם לעתיד, כהכנה לגילוי סודות התורה, יהיה "והניף ידו על הנהר" (ישעיה יא).

זהו שרמז הכתוב:

"אתה החילות להראות את עבדך את גדלך" - "גדלך" רומז לקריעת ים-סוף, כמאמר רז"ל (ברכות נח) "הגדולה זו קריעת ים-סוף". ועל זה התפלל משה רבנו, שכשם שזכיתי שקריעת הים היתה עליי, כך אזכה שגם "והניף ידו על הנהר" יהיה עליי, "אעברה נא".

(אור התורה דברים עמ' קיב)

עלה ראש הפסגה (ג,כו)

לא נענה אלא בתפילה, שנאמר אל תוסף דבר אלי וסמיך ליה עלה ראש הפסגה (בדבר תפילה זו נתרציתי להראותך אותה, רש"י) (ברכות לב)

מי שתורתו אומנותו פטור מן התפילה (שבת יא), ואין לך אדם שתורתו אומנותו יותר ממשה. מדוע אם-כן היה משה זקוק לתפילה?
אלא שני סוגים יש בתפילה - תפילה רגילה, שהיא חיוב בכל יום, ותפילה שמטרתה לבטל גזרה רעה. מי שתורתו אומנותו פטור מן הסוג הראשון של תפילה, אבל גם הוא זקוק לתפילה כדי לבטל גזרה רעה.

(אור התורה דברים עמ' קלו)

ועתה ישראל (ד,א)

השם ישראל מורה על ניצחון במלחמה, "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" (וישלח לב). דווקא בזמן הזה נקראת הנפש האלוקית 'ישראל', על שם ניצחונה על הנפש הבהמית; ואילו לעתיד, שאז יתבטל הרע לגמרי ולא יהיה צורך במלחמה, לא תיקרא עוד בשם זה.

(לקוטי תורה דברים עמ' לח)

לא תוסיפו... ולא תגרעו (ד,ב)

סמיכות הציוויים מלמדנו שמי שעובר על "לא תוסיפו", סופו לעבור על "לא תגרעו". וכמאמר רז"ל (סנהדרין כט): "כל המוסיף גורע".

(לקוטי שיחות כרך טו, עמ' 491)

בזאת שהחלטות הטובות (בשייכות עם העבודה בזמן הגלות) הם "אם חסיד-שלום משיח יתעכב".

ובאמת, גם לאחר ביאת המשיח, יישאר ויהיה המשך מהתורה ועבודה (והחלטות טובות) בזמן הגלות, כידוע הביאור²⁸ במאמר חז"ל²⁹ "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו", שההכנה והכלי לגילויים והעבודה בגן-עדן ועל דרך זה בגאולה³⁰, הרי זה עלי-ידי "תלמודו בידו" בזמן הזה, שרובו קשור עם זמן ומקום הגלות, ועל-ידי זה "לוקחים" התורה בגן-עדן ולעתיד לבוא (אף-על-פי שגן-עדן ועל אחת כמה וכמה גאולה - הרי הם היפך הגלות). ועל דרך זה בנוגע לכללות העבודה בזמן הזה, אשר "תכלית השלימות הזוה של ימות המשיח ותחיית המתים כו'

ג. עניין זה מתחזק יותר בעמדנו עכשיו. . . שזמן זה ומקום זה הרי הם זמן ומקום הכי מסוגלים לכיאת משיח צדקנו.

ובפשטות - שיהודי מאמין באמונה שלימה שמשיח צדקנו, "מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כו"³¹, ובתור "משיח ודאי" (על-ידי זה ש"עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל"³² - נכנס כעת ממש לבית הכנסת, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, הוא מוליך את כולם בתוך כלל-ישראל לארץ הקודש, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי. . . ועל אחת כמה וכמה. . . חמשה עשר באב כשקיימא סיהרא באשלמותא דכל חודש אב,

רועה ישראל אמיתי, ורבי אמיתי, מלמד תורה

לישראל אמיתי - אינו יוצא מהגלות בהשאירו

שם את תלמידיו

תלוי במעשינו ועבודתנו כל זמן משך הגלות³¹, עד ש"גאולה" נעשית דווקא על-ידי העבודה לגלות את האל"ף של אלופו של עולם ב"גולה" (גלות), גאולה³².

ה. ויהי רצון, שעוד קודם חמשה עשר באב, ועוד לפני הימים שלפניו, עד - תיכף ומיד ממש, תבוא כבר הגאולה, ואזי נחגוג את השמחה הכי גדולה, שמחה שלמעלה מכל מדידה והגבלה - השמחה על זה שבאה הגאולה האמיתית והשלימה עליידי משיח צדקנו,

ויביאו על זה קרבן תודה על היציאה מ"בית האסורים" הכללי והגלות. . . עד שחוגגים היום טוב גדול דחמשה עשר. . . בשמחה גדולה שלמעלה מכל מדידה והגבלה, בהתאם להוראת חז"ל ש"לא

וישראל דומין ומונין ללבנה²⁵, והם עתידים להתחדש כמותה²⁶.

ד. הגם ש"אני מאמין" ש"הנה זה (משיח) בא" ביום זה ממש (כנ"ל) - הורתה התורה ליהודי, שעליו תמיד לעשות עבודתו כדבעי ובשלימות לפי מצבו בהווה, כולל עשיית הכנות מתאימות, והכנה רבת²⁷, לענייני הקדושה שעליו לעשות מחר ומחרתיים ולאחר זמן.

וכרגיל בהתוועדויות אלו וכיוצא בהם, לקבל החלטות טובות להוסיף בכל ענייני תורה ומצוות, ובהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ונהוג להקדים ולהוסיף (לפני קבלת החלטות) - "אם חסיד-שלום משיח יתעכב", כי "אחכה לו" שיבוא ביום זה ממש (כנ"ל), במילא מבהירים

23 רמב"ם הל' מלכים פי"ד ה"ד.

24 רמב"ם שם.

25 סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. ועוד.

26 נוסח ברכות קידוש לבנה.

27 ראה ביצה ד, ב. ובכ"מ. וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך הזמנה (א) ס"ג. וש"נ.

28 ראה לקו"ת ואתחנן נ, ג. שה"ש כב, ד. ובכ"מ.

29 פסחים ג, א. קה"ר פ"ט, ח.

30 ראה לקו"ת ש"חכ"ד ע' 570 בהערה.

31 תניא רפ"ז.

32 ראה שיחת ש"פ אחו"ק וש"פ אמור שנה זו (התוועדויות תנש"א ח"ג ע' 177 ואילך; ע' 217 ואילך).

לראשונה בירושלים בשנת תרכ"ח, ובשנייה בירושלים תשל"ג, הנה בהוצאה השנייה הנ"ל יש הוספות, וכדאי לפרטן במבוא. כך אכן עשיתי והדפסתי את הקונטרס בחודש תמוז תשל"ו.

בחודש שבט תשל"ט שלח הרה"ת ר' יהושע שי' מונרדין לידירו הרב שלום דובער לוי צילום כתב-יד מספר 198 שבספריית בראילן, חידושי לחלק יורה-דעה.

אחרי רפרוף קל התברר שהוא העתק חידושי מהרא"י רבלין על הירורה-דעה, שעדיין לא נדפסו. הרב לוי הכניס את הצילום לרבי בצירוף תיאור, ושאל אם להוציאו לאור, הרבי הגיב על-כך וכתב:

יש להנ"ל יורשים בא[רץ] הק[ודש] (שהו[ציאו] ל[אור] מספריו וכו') וצ[ו]ר[ו] ל[היות] פס[ק] ד[ין] רב ברור היש רשות וכו'.

הרב לוי ביקש מר"י מונרדין להשתדל בזה. הספרייה העניקה רשות. אך כששאל הרב לוי אם להמשיך במאמצים להשתדל בזה (להשיג רשות היורשים) השיב הרבי: "לא".

זמן קצר לאחר מכן נדפס הספר 'מגדל עז' (כפר חב"ד תש"מ) לזכרו של הרב עזריאל זעליג סלונים, ושם בעמ' כח-לב נדפס חלק מסויים מחידושי הנ"ל לאורח-חיים ויורה-דעה שבכתב-יד מעתיק, אשר בספריית אוניברסיטת בר אילן.

במוסף מיוחד 'כבוד חכמים - עטרת פז' שיצא לאור בשנת תשמ"ט במלאת פ"ז שנים להולדת כ"ק אדמו"ר (בהוצאת מרכז צעירי אגודת חב"ד) נדפסו יא הערות שרשם רבי אליהו יוסף בשולי גיליון ספר 'בית מדות' (מהגאון ר' אברהם אהרן ברודא ז"ל מווילנא) בין העמודים קיד-קכד.

הרב ריבלין שבדפוס, ואת ה'ביכלאך' שבספריית כ"ק אדמו"ר. וראה גם בגיליון נח עמ' קמה.

לפני כן בשנת תשל"ו נדפסה חוברת בת 26 עמודים של 'הערות לשו"ע אדמו"ר הזקן', אשר קרוב לוודאי שהן של הרה"ק ר' אליהו יוסף (ריבלין) מדריבין ז"ל, בעל-המחבר ספר אהלי יוסף - בעריכת הרב שלום דובער לוי, וראה 'תורת חב"ד' שולחן ערוך אדמו"ר הזקן (קה"ת תשר"מ) עמ' 154.

על מעורבותו של הרבי בהוצאת החוברת מספר הרב שלום דובער לוי בספרו 'עבודת הקודש' עמ' צא:

"בקיץ תשל"ו הובא לידי ספר שלחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות פסח דפוס ראשון (שקלאוו, תקע"ד), ובו הערות על גיליון הספר. לאחר בדיקה התברר שאלו הם הגהותיו של הגאון ר' אליהו יוסף ריבלין, מחבר-ספר אהלי יוסף. כתבתי על כך לרבי ושאלתי: אולי כדאי שאוציא זאת לאור בקונטרס בפני עצמו. הרבי השיב שכדאי, והוסיף:

להוסיף: הוכחות להנ[זכר] ל[עיל]. פאקסימיליע מא[חד] העמודים רשימת ספריו שנדפסו (כולל הנדפס בא[רץ] הק[ודש] בשנים האחרונות - טופס נמצא כאן). אולי להשוות עם ההערות (האחרים) שכבר הו[ציאו] ל[אור].

"עשיתי כך והכנסתי את המבוא שהכנתי אל הרבי, שהואיל לכתוב לי:

לברר: כמדומה (1) שביקר בלויב[אוויטש] (מירו[שלים] ת[בנה] ו[תכונן]. 2) שהי[ה] גם חבר ב[ית] ד[ין] בירו[שלים] ת[בנה] ו[תכונן]. 3) ס[פר] הנדפס בירו[שלים] תשל"ג - הוא בהוספות (לפרטן).

"כוונת הרבי היתה שהספר אהלי יוסף, הנדפס

הדבר היחידי שאליו מחכים הוא - שיהודי יצחק עוד צעקה, עם עוד בקשה ותביעה ועוד תזכורת: "עד מתי?...!"

ועל-ידי זה הוא פועל שמישה צדקנו נכנס עכשיו לבית הכנסת זה, ולוקח את כל היהודים כאן בתוך כלל-ישראל לארצנו הקדושה, ירושלים עיר הקודש, להר הקודש, לבית המקדש השלישי, ועוד בשבת חזון זה - זוכים ל"ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים", ועוד והוא העיקר - תיכף ומיד ממש.

(משיחות ש"פ דברים, יו"ד וי"א מנחם אב תנש"א. התנועותיות תנש"א כרך ד ע' 91-98)

היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב", נעלה יותר משמחת ה"מועדים לשמחה" בשלוש רגלים (אף-על-פי שאז מקריבים שלמי שמחה מן התורה), ויותר נעלה אפילו משמחת "עד דלא ידע" בפורים³³ והשמחה של שמחת תורה בשנים שעברו.

...שכן כמדובר כמה פעמים, שסיימו כבר כל העניינים, ובית המקדש עומד ומוכן למעלה, ועל דרך זה בנוגע לכל העניינים - כבר "הכול מוכן לסעודה", ישנם כל העניינים מוכנים כבתיבה סגורה ונתנו את התיבה והמפתח לכל יהודי³⁴,

(33) מגילה ז, ב.

(34) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 289. וש"נ.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות' ישירות הביתה באמצעות הדואר מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים) מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת: 'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 60840.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

משיח-צדקנו יודה למחישים את בואו

לקיים שליחות הדור

כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו הכריז - בשעתו אז - "לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה", והודיע, שכבר נסתיימה כל העבודה, ולא נותר אלא "לצחצח הכפתורים", ו"עמדו הכן כולכם" לקבלת פני משיח צדקנו. ועל אחת כמה וכמה לאחרי שעברו כמה עשרות שנים מאז הכרזה זו.

ובמילא, דבר ברור הוא שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, ודור הראשון של הגאולה - דוגמת הדור שנכנס לארץ לאחרי חמשה עשר באב שבו "כלו מתי מדבר", ואז נעשו "כולם שלמים ועומדים להיכנס לארץ... מאותן שכתוב בהן (בפרשתנו) חיים כולכם היום".

ולכן בעמדנו בסמיכות ממש לחמישה-עשר באב, שבו מודגש ביותר שנמצאים בסיום הגלות ד"מדבר העמים", ו"עומדים להכנס לארץ", באופן של גאולה נצחית שאין אחריה גלות - צריכה להיות הדגשה והוספה מיוחדת בכל הקשור לקירוב הגאולה, כולל ובמיוחד - הציפייה, הבקשה והתפלה על הגאולה - על דרך ובדוגמת תפלת משה, תקט"ז תפילות, כדי לפעול הכניסה לארץ באופן של גאולה נצחית.

על כל אחד ואחת לעשות חשבון צדק בנפשו: מה עשה עד עתה לקירוב הגאולה?...! ובפרט על-ידי ההתבוננות שמשיח צדקנו עומד ומצפה בקוצר רוח לגאול את ישראל - כמובן מדברי הגמרא שאינו מתיר שני נגעים ביחד שלא יתעכב כדי קשירת שני נגעים, כמוזכר לעיל - לאחרי שכל אחד ואחד ישלים את התלוי בו להחיש את ביאת המשיח, ומכיוון שמשיח צדקנו בכבודו ובעצמו עומד וממתין לפעולה שלו, הרי מובן גודל האחריות המוטלת עליו, ביחד עם גודל הזכות בו, שלכן, כשיבוא משיח צדקנו בקרוב ממש, יודה לכל אחד ואחת על פעולתו להחיש ביאתו, ולא רק הודיה בלבד, אלא יוסיף ויתן מענייניו, הן עניינים רוחניים, החל מלימוד התורה, "תורה חדשה מאתי תצא", והן עניינים גשמיים, ש"הטובה תהיה מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר".

ועניין נוסף המודגש ביותר בדורנו זה - עבודת השליחות לפעול על הזולת:

כ"ק מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו - "הנשיא הוא הכל", "לב כל קהל ישראל" - הטיל על כל אחד ואחת מאנשי הדור שליחות קדושה להיות "נר להאיר", להאיר אחרים, "נר ה' נשמת אדם", דכל אלו הנמצאים בסביבתו (נוסף על בני ביתו כו), ובכל מקום שידו מגעת, שיאירו ב"נר מצוה ותורה אור", אשר על-ידי זה מבטלים את חשכת הגלות ומביאים את אור הגאולה.

ופרטי הדברים דעבודת השליחות - הלא הם כתובים בריבוי אגרות קודש שלו, בשיחותיו ובמאמריו כו', וצריך להיות ש"קריינא דאיגרתא איהו להוי פרוונקא", למלא את השליחות מתוך מסירה ונתינה (דוגמת המסירות נפש דפינחס), על-ידי הפצת התורה, כולל ובמיוחד פנימיות התורה כפי שנתבארה בתורת החסידות, בחינת היחידה שבתורה, שעל-ידי זה מגלים בחינת היחידה שבכל אחד ואחת מישראל (האנשים הנשים והטף), ניצוץ משיח, ועד להתגלות בחינת היחידה הכללית - משיח צדקנו.

(מהתנועות שבת-קודש פרשת ואתחנן תשמ"ח; התנועות תשמ"ח, כרך ד, עמ' 151; 154; 155)

הדבר בודאי אין די באר... וראית האור, תורה אור, כי טוב וכי מתוק, וזכות הרבים במזכי הרבים, כל אלו המושגים בההוצאה לאור.

עוד ממשיך הרבי וכותב לו:

ותקוותי חזקה אשר כבודו המוציא לאור כתבים אלו לרבים בודאי תהיה עינו טובה בשלו ללמוד בהם ולעיין בהם ולהשפיע גם בסביבתו בכיוון זה. וגדול תלמוד תורתנו חיים שמביא לידי מעשה, וכיון שהטוב והקב"ה אין-סופיים ובלי גבוליים, הרי ככל שיגדל הלימוד כן יגדל גם המעשה.

הערות על התניא

בשנת תשל"ד הדפיסה מערכת אוצר החסידים ספר (בן קנט עמודים) "ליקוטי הגהות לספר התניא" שבו הגהות שנרשמו על גיליוני ספר התניא, בעיקר של הצמח צדק וכן "מהרב החסיד ר' אליהו יוסף ז"ל", וכנראה הכוונה להרה"ג הרה"ח וכו' מוהר"ר אלי' יוסף ז"ל ריבלין (ראה אודותו בספר בית רבי חלק ב' טו, א).

לקראת סיום ההדפסה הגיע לידי הרבי 'ביכל' של כתב יד נוסף שהובא על-ידי הנכבד מר ציפל וזכה לכינוי "לכו נא - ציפל", ובו הגהות לתניא כאשר בתחילתו נרשם:

"זאת מצאנו על גיליון ספר הקדוש תניא מרב האי גאון קדוש ה' מכובד המנוח החסיד כו' רא"י זצ"ל זי"ע [=ר'] אליהו יוסף זכר-צדיק-לברכה זכותי-גן-עלינו והעתקנו אות באות ה' יחשוב לנו לזכות כו' [=רן] כן יהי רצון", גם מביכל זה שולב חומר בספר הנ"ל.

[וראה תורת חב"ד - ביבליוגרפיות' תניא להר"י שי' מונדשיין (קה"ת תשמ"ב) עמ' 184-182].

להוציא בחוברת מיוחדת

בקובץ "גידיל תורה" נ"י. חודש ניסן-אייר תשמ"א (גליון מא), נדפסו שלוש הערות ממנו בנגלה (סימנים נג"ה) ואחת בחסידות (סימן נו בעניין "מעבר והתלבשות"), ושם בעמודים ריח-ריט נדפס צילום גוף-כתב-יד שלו; שם בעמודים דירח סקר העורך הרב שלום דובער לויץ את כתבי

שוב חוזר לרעיון הקודם:

אולי - כמובן, מבלי שימנע זה להזכיר-לעיל - יוציא-לאור יוצאי חלציו שי' תיכף ספרו אוהלי יוסף, שכבר עשיריות בשנים שאזל מן השוק, והוצאה לאור על-ידי צילום יכולה להיעשות בקוצר זמן. והרי זה עתה נמלאו תשעים שנה לפטירתו. ובודאי יוכלו לצרף רשימת ראשי פרקים מימי חייו, הוריו, יוצאי-חלציו, הכתב-יד שבעזבנו, נסיעותיו לליובאוויטש וכו'.

המסופר לעיל במכתבו של הרבי אודות עלה כתב ידו - הוא כנראה תשורה ששלח לרבי החסיד רבי יהודא שמוטקין. הרבי מתייחס לכך באיגרת מב' מנחם אב תשי"ד (אגרות קודש כרך ט' עמ' רכב):

ועל של עתה באתי שימים אלו ביקר אצלי מר קול שי' ומסר לי תשורתו עלה גוף כתב-יד קודש מהרא"ז ז"ל ריבלין, וכנראה כוונתו לבעל המחבר ספר אוהלי יוסף תלמיד אדמו"ר הזקן. ומטובו להודיעני סדר השתלשלות כתבים אלו והסמכות שהם מהנ"ל, ותשואת-חן מראש... בתשואת-חן מקרב-זלבי-עמוק על הכתב-יד...

בי"א אלול תשט"ו כותב הרבי ל"מחולתנין הרב-החסיד נכבד-ונעלה כו' מו"ה מנחם-מענדל-שמואל שי' סלונים" (אגרות קודש כרך יא עמ' שפא):

רואה אני במכתבו אשר הוא גם מגזע הרה"ג מדרבינו ע"ה, ואתעניין לדעת אם יוצאי-חלציו מוציאים לאור הכתבי יד מעזבנו, ותשואת-חן על הפרטיות בזה.

יום קודם לכן, יו"ד אלול תשט"ו שוב עורר את הרב זויץ (אגרות קודש כרך יב עמ' לג):

לפלא שכנראה משתיקתו, אין מתקדם הענין הדפסת ספרי וכתבי יד הרה"ג וכו' ריבלין ע"ה.

מאמציו של הרבי הועילו ואכן הוכנו הכתבים לדפוס, ובערב חגי-המצות תשט"ז (אגרות קודש כרך יב עמ' תיז) כותב הרבי איגרת עירוד מיוחדת שיועדה למר יוסף יואל "המכונה פרופסור ריבלין":

בעתו קיבלתי מכתבו שמתכוונים להוציא לאור כתבי יד של זקנו הגדול הרב-הגאון והרב החסיד נודע לשם ולתפארת מחסידי רבינו הזקן, וגודל

השתדלות לפרסום כתבי בעל אהלי יוסף מדריבין

"וראיתי האור, תורה אור, כי טוב וכי מתוק", כינה הרבי את כתביו
• סיפר בשמו על דיון בין אדמו"ר הזקן ואחיו בפירוש עניין בתניא
• מאמצים ועידודים להדפסת כתביו נשאו פרי • כינה את כתב ידו
"כתב־יד־קודש" • הערות שרשם על שולחן ערוך, על תניא ועוד,
נדפסו עם השנים • הרבי התעניין לחקור על פרטים מסויימים בקורות
חייו

להתחיל בדרגות הגבוהות

מגדולי חסידיו ותלמידיו רבותינו נשיאינו היה רבי אליהו יוסף - ב"ר אריה־לייב - ריבלין מדריבין. הוא עלה לארץ־הקודש בשנת תר"ז, ועמד בראש היישוב החב"די בירושלים [ראה אודותיו בספר 'בית רבי' ח"ב פ"ח; במבוא ל"הערות לשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות פסח" (תשל"ו) עמ' 5 הע' 9. ספר השיחות תש"א עמ' 111]. פעם אחת בליל ב' חג הפסח תשי"ב (תורת מנחם כרך ה' עמ' 124) הזכיר הרבי מה שנמצא באחד מתכריכי כתבי־היד של חסידות ("ביכלאך") - דיון ושקלא וטריא בנושא התבוננות המבואר בפרק ג' של ספר התניא, בעניין יראת הרוממות ואהבה רבה הנולדים מהתבוננות בגדולת ה'. תוכן השאלה היה: מדוע מקדים תחילה יראת הרוממות ("כשמתבונן ומעמיק מאוד בגדולת ה'... נולדה ונתעוררה מידת יראת הרוממות") לפני אהבה רבה ("ישוב יתלהב ליבו באהבה עזה כרשפי אש כו"), וגם לפני אהבה תתאה ויראה תתאה (שאינו מוכיחן כלל) - לא כסדר העבודה

שמתחילה ביראה ואהבה תתאין, ואחר כך אהבה ויראה עילאין? ותוכן הביאור הוא - שאף שסדר העבודה הפנימית הוא מלמטה למעלה, יראה ואהבה תתאין ואחר־כך אהבה ויראה עילאין, מכל מקום צריך להיות לפעמים הסדר מלמעלה למטה, שמתחילים מיד במדרגות נעלות, בדרך גילוי מלמעלה לפי שעה בלבד, בתור נתינת־כוח להמשך העבודה באופן פנימי. ומהטעמים לזה - שמצד התנגדות חומריות הגוף אי־אפשר [לעתים] להתחיל באופן שמלמטה למעלה, לאט לאט, אלא בהכרח להתחיל מתוך "שטורעם" של תוקף הנשמה, בעניינים נעלים שאינם לפי־ערך הגוף כלל. ועם היותם באופן מקיף בלבד, נעשה עלידם הכאה כללית בחומר הגוף, שזוהי הכשרה לעבודה פנימית. וכפי שמצינו לגבי התקשרות הנשמה עם הגוף - שתחילה צריכה להיות התגלות עצם הנשמה בגוף, ולאחרי־זה תיתכן התגלות הכוחות הפנימיים. לאור דברים אלו, הסביר הרבי, מובן גם בנידון־דין, שהתגלות העניינים הכי נעלים בליל פסח

(נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו ובעצמו) מלמעלה למטה, היא נתינת־כוח והכשרה לעבודה באופן פנימי. לכן, מיד לאחרי הגילוי מלמעלה בליל הפסח מתחילה העבודה של ספירת העומר בבידור פרטי מידות נפש הבהמית באופן פנימי.

על קיום והתנהלות השקלא־וטריא בנושא בין רבינו הזקן ואחיו המהרי"ל [בעל מחבר ספר שארית יהודה מיאנאוויטש], גילה הרבי באותה הזדמנות, כי זאת נודע על־פי המסופר בשם הרה"ח ר' אליהו יוסף ריבלין,

ואין לתמוה לעובדה שרבינו הזקן עצמו פלפל בכיבור עניין שכתב בעצמו, כי בעת כתיבת הספר היתה "שכינה מדברת מתוך גרונו", ואחר־כך למד בעצמו והתפלפל בפירוש הדברים.

באונס וברצון

ספריו של רבי אליהו יוסף הם: (א) אוהלי יוסף, דיני קידוש השם ועוד, ירושלים תרכ"ח.

(ב) אוהלי יוסף על הש"ס, ירושלים תרט"ז. כבר בתשובתו משנת תש"ד, בעניין חזרת משניות בעל פה (הופיעה בשעתו ב'קובץ ליובאוויטש' [ומשם ב'תשובות וביאורים' (קה"ת תשל"ד) עמ' 14 הע' 1] ובאגרות קודש כרך א' עמ' רלו הערה א), מזכיר הרבי את הספר אוהלי יוסף, וזה לשונו:

ברמב"ם הלכות יסודי התורה (פרק ה' הלכה ו'): אם עבר ונתרפא - במקום סכנה - בעבודה זרה שפיכות דמים וגילוי־ערויות עונשין אותו, אבל אם עבר עליהם באונס אין עונשים אותו (שם הלכה ד). ואחד הטעמים (בספר אוהלי יוסף סוף דיני קידוש השם בשם חמדת שלמה חלק אורח חיים סימן לח) דפועל על־ידי אונס לא מיקרי מעשה כלל מה־שאיין כן בחולי מסוכן, בשעת מעשה עושה ברצון...

(העניין נזכר עוד בשיחות קודש של הרבי, וראה גם לקוטי שיחות (כרך ז"ך עמ' 138 הע' 46)). אולם יחסו של הרבי לרבי אליהו יוסף ניכר במיוחד בהשתדלותו הרבה להדפסת ופרסום כתביו.

"פעלא טבא הוא"

בי"ג מר חשון תשט"ו (אגרות קודש כרך יו"ד עמ' סה) כותב הרבי לגאון החסיד רבי שלמה־יוסף זיין:

נהניתי ממה שכותב אודות התעוררות בני משפחת מוהרא"י [=מורנו הרב אליהו יוסף] ז"ל מדריבין להוציא־לאור כתביו שעדיין לא ראו אור הדפוס. ומובן מעצמו שפעלא טבא הוא, ובטח יסדרו הענינים שיהיה להם גם יופי חיצוני, שנוסף על הענין ד"זה אלי ואנוהו התנאה לפניו כו", הרי מפני מקרי הזמן זהו הדרך להמשיך [=למשוך את] כמה מאחינו־בני־ישראל להביט גם בפנים הספר ולהתבונן בתוכנו. ולדכוותיה האריכות בזה בטח למותר.

ומובן שכוונתי ביופי חיצוני הוא לא רק בחיצוניות דחיצוניות, היינו הדפוס הנייר וכו', אלא גם ה"אזנים לקופה" וכמו השוואות, מראה מקומות וכו' חיצוניות שבפנימיות, וכיון שכנראה מתייעצים [=בני המשפחה] עם כת"ר [=כבוד תורתו] ולכת"ר השפעה עליהם, בטח יסודר גם הנ"ל. ובה להעיר, אשר כיון שספרו אוהלי יוסף אזלו זה מזמן מן השוק, ולאידך גיסא אין הטרחה כל־כך בהדפסתו עוד הפעם על־ידי פוטוגראפיה - אפשר יוצאו לאור הנ"ל גם ספר זה.

ממשיך הרבי וכותב לרב זיין:

בטח יש תחת־יד בני משפחתו של מוהרא"י ז"ל גוף הכתב יד גם־כן, וזה כאיזה שבועות שקיבלתי תשורה מאחד מארץ־הקודש ת"ו עלה כתב ידו, וכותב לי שזה גוף כתב יד בעל המחבר אוהלי יוסף. על שאלתי באיזה אופן בא [=כתב היד] לידו, ענה לי שזה מכמה שנים קנה זה גם אצל מוכר־ספרים ואינו זוכר הפרטים בזה.

הרבי אינו מרפה ובכ"ב טבת של אותה שנה כותב שוב לרב זיין (שם עמ' רנד):

מה נעשה על־דבר ההוצאה־לאור של כתבי־יד בעל־המחבר־ספר אוהלי יוסף? באריכות יותר מפרט הרבי במכתב נוסף לרב זיין בכ"א תמוז של אותה שנה (שם כרך יא עמ' רסט־ער): האם מתעסקים בהוצאה לאור של כתבי־יד מוהרא"י ז"ל ריוולין?